

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

 Гілея

Науковий вісник

Випуск 145 (№ 6)

Ч. 2. Філософські науки

Київ – 2019

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно

**Фахове видання
з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
№ 747 від 13 липня 2015 р.**

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації: серія KB № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:
Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 14 від 30 травня 2019 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Кивлюк О. П., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Муляр В. І., д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)

Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Арменія, Єреван)

Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України (Україна, Київ)

Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія з філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)

Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Бех В. П., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)

Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)

Дзвінчук Д. І., д-р філос. наук, проф. (Україна, Івано-Франківськ)

Жадько В. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Куцупал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)

Миколайчак А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)

Онїпко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)

Свириденко Д. Б., д-р філос. наук, доц. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Терепиший С. О., д-р філос. наук, доц. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Тецлав С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгош)

Халамендик В. Б., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Гілея: науковий вісник. – К. : «Видавництво «Гілея», 2019. – Вип. 145 (№ 6). Ч. 2. Філософські науки. – 193 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем сучасної науки в умовах полікультурного глобалізаційного суспільства. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

ISSN 2076-1554

NATIONAL PEDAGOGICAL
DRAGOMANOV UNIVERSITY

Academy of Sciences of Ukraine

Publishing House Hileya

Hileya
SCIENTIFIC BULLETIN

Volume 145 (No. 6)
Part 2. Philosophical sciences

Kyiv – 2019

The collection is founded in 2004. Printed on a monthly basis

**Scientific professional publication
on philosophy and politics order of the Ministry of Education and Science
No. 747 dated July 13, 2015**

Certificate of printed mass media's state registration (re-registration): Series KB № 22632-12532IIP from April 17th, 2017

*Printed by decision
of National Pedagogical Dragomanov University (protocol № 14 of May 30, 2019)*

The collection is a member of international database

Google Scholar; Index Copernicus (Poland); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (India).

Honored Chief Editor:

Andrushchenko V. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, Acad. of NAPS Ukraine (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Chief Editor:

Vashkevych V. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Co-editor:

Kyviuk O. P., Doctor of Philosophical Sciences, Senior Scientist, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Muliar V. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Zhytomyr)

Editorial board:

Andrushchenko V. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, Acad. of NAPS Ukraine (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Vashkevych V. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Zelenkov A. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Belarus, Minsk)

Kolesnyk V. F., Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)

Myrzakhanian R., Doctor of Historical Sciences, (Armenia, Ierevan)

Mykhalchenko M. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)

Rafalskii O. O., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Saveliev V. L., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Soldatenko V. F., Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)

Stepyko M. T., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Editorial board Philosophical Sciences:

Abasov A. S., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Azerbaijan, Baku)

Bazaluk O. O., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Beh B. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Voronkova V. G., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Ukraine, Zaporizhzhia)

Gerasyimova E. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Garbar G. A., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Ukraine, Mykolaiv)

Zhadko V. O., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Zhyzhko T. A., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Kutsepal S. V., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Ukraine, Poltava)

Mykolaichak A., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Poland, Poznan)

Onipko O. F., Doctor of Technical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Svyrydenko D. B., Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Terepshchyi S. O., Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Tetslav S., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Poland, Bydgoszcz)

Yashanov S. M., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Hileya: Scientific Bulletin. – Kyiv : «Publishing house «Hileya», 2019. – Volume 145 (№ 6). Part 2. Philosophical Sciences. – 193 p.

The collections' concept is based on a multifaceted scientific coverage of the problems of formation of informational civilization. The main headings cover areas of historical, philosophical and political sciences. It is designed for specialists in the humanities and socio-political sciences.

©Editorial board, 2019

©Authors of articles, 2019

©National Pedagogical Dragomanov University, 2019

© Academy of Sciences of Ukraine, 2019

ПРЕДСТАВНИЦТВА
збірника «Гілея: науковий вісник» в Україні

Вінницьке представництво

(Вінницький національний технічний університет)
керівник Денисюк С. Г., доктор політичних наук, професор
e-mail: sg_denisiyk@mail.ru

Дніпропетровське представництво

(Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара)
керівник Вершина В. А., кандидат філософських наук, доцент
e-mail: vivi.dp@ukr.net

Запорізьке представництво

(Запорізький національний технічний університет)
керівник Ємельяненко Є. О., кандидат філософських наук, доцент
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Івано-Франківське представництво

(Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ)
керівник Дзвінчук Д. І., доктор філософських наук, професор
e-mail: fuid@ua.fm

Луганське представництво

(Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Старобільськ)
керівник Михайлюк В. П., доктор історичних наук, професор
e-mail: vital_mih@ukr.net

Львівське представництво

(Національний університет «Львівська політехніка»)
керівник Карівець І. В., кандидат філософських наук, доцент
e-mail: sacre@ukr.net

Маріупольське представництво

(Маріупольський державний університет)
керівник Булик М., кандидат політичних наук, доцент
e-mail: vorlok@ukr.net

Миколаївське представництво

(Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського)
керівник Макарчук С. С., кандидат історичних наук, доцент
e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua
координатор Шкуренко К. О., кандидат політичних наук, доцент
e-mail: sh_kamila@mail.ru

Одеське представництво

(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)
керівник Барвінська П. І., кандидат історичних наук, доцент
e-mail: barwinskaja@ua.fm

Подільське представництво

(Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський)
керівник Колосюк І. А., кандидат філософських наук, доцент
e-mail: ikolosyuk@ukr.net

Полтавське представництво

(Полтавський факультет Національної юридичної академії
України ім. Ярослава Мудрого)
керівник Куцєпал С. В., доктор філософських наук, професор
e-mail: svkutsepal@rambler.ru

Сумське представництво

(Сумський державний університет)
керівник Дегтярьов С. І.,
доктор історичних наук, професор
e-mail: starsergo@bigmir.net

Тернопільське представництво

(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка)
керівник Кліш А. Б., кандидат історичних наук, доцент
e-mail: Klish_Andriy@ukr.net

Ужгородське представництво

(Ужгородський національний університет)
керівник Мелеганич Г. І., кандидат політичних наук, доцент
e-mail: melgi@ukr.net

Уманське представництво

(Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини)
керівник Кривошея І. І., кандидат історичних наук, доцент
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

Харківське представництво

(Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»)
керівник Владленова І. В., доктор філософських наук, професор
e-mail: vladlenova@email.ua

Хмельницьке представництво

(Хмельницький національний університет)
керівник Гоцуляк В. М., кандидат політичних наук, доцент
e-mail: gotsylak@ukr.net

Черкаське представництво

(Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького)
керівник Васильчук Є. О., доктор політичних наук, доцент
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

Чернігівське представництво

(Чернігівський державний інститут економіки і управління)
керівник Горобець С. М., молодший науковий співробітник
e-mail: olen-g@yandex.ru

ПРЕДСТАВНИЦТВО

збірника «Гілея: науковий вісник» в Азербайджані

(Національна Академія Наук Азербайджану, м. Баку)

керівник Махмудов М. А., доктор філософії

e-mail: matlabm@yandex.com

координатор Рагімлі Р., науковий співробітник

e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника «Гілея: науковий вісник» в Білорусі

(Академія управління

при Президентові Республіки Білорусь, м. Мінськ)

керівник Алейникова С. М., кандидат соціологічних наук, доцент

e-mail: alejnsvetlana@yandex.ru

(Брестський державний університет імені О. С. Пушкіна, м. Брест)

керівник Шостак Г. В., кандидат педагогічних наук

e-mail: shostak1964@brest.by

(Гомельський державний університет

імені Франціська Скорини, м. Гомель)

керівник Мезга М. М., доктор історичних наук, професор

e-mail: nmezga@gsu.by

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника «Гілея: науковий вісник» в Польщі

(Університет імені Адама Міцкевича в Познані)

керівник Димчик Р., доктор, викладач,

e-mail: dymczyk@wp.pl

(Інститут історії Академії імені Яна Дługоша в Ченстохові)

керівник Моравець Н., доктор, викладач

e-mail: mornor@wp.pl

Запрошуємо Вас відвідати наш сайт: www.gileya.org

E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

**Див. також: Сайт Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua/portal**

Розділ: Наукова періодика України: журнали та збірники наукових праць

Agencies of collection «Hileya scientific bulletin» in Ukraine

Vinnitsia Agency

(Vinnitsia National Technical University)
Director **Denysiuk S.G.**, Doctor of Political Sciences, Professor
e-mail: sg_denisiyk@mail.ru

Dnipro Agency

Dnipro National Honchara University
Director **Vershyna V.A.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: vivi.dp@mail.ru

Zaporizhia Agency

(Zaporizhia National Technical University)
Director **Iemelianenko E.O.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Ivano-Frankivsk Agency

(Prykarpatskii National Stefanyk University, Ivano-Frankivsk)
Director **Dychkovska G.O.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: go_osmomysl@ukr.net

Luhansk Agency

(Eastern Ukraine National Dal University, Starobilsk)
Director **Mykhailiuk V.P.**, Doctor of Historical Sciences, Professor
e-mail: vital_mih@ukr.net

Lviv Agency

(National University "LvivslaPolitechnika")
Director **Karivets I.V.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: sacre@ukr.net

Mariupol Agency

(Mariupol National University)
Director **Bulyk M.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: vorlok@ukr.net

Mykolaiv Agency

(Mykolaiv National Sukhomlynskyi University)
Director **Makarchuk S.S.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua
Coordinator **Shkurenko K.O.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: sh_kamila@mail.ru

Odesa Agency

(Odesa National Mechnykov University)
Director **Barvinska P.I.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: barvinskaja@ukr.net

Podilskyi Agency

(Podilskyi National Agro-Technical University, Kamianets-Podilskyi)
Director **Kolosiuk I.A.**, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: ikolosiuk@ukr.net

Poltava Agency

(Poltava Department of National Juridical Academy)
Director **Kucepal S.V.**, Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: svkutsepal@rambler.ru

Symu Agency

(Symu National University)
Director **Dehtiarov S.I.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: starsergo@bigmir.net

Ternopil Agency

(Ternopil National Pedagogical Hnatiuk University)
Director **Klish A.B.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: klish_andriy@ukr.net

Uzhgorod Agency

(Uzhgorod National University)
Director **Meleganych G.I.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: melgi@ukr.net

Uman Agency

(Uman National Pedagogical Tychyna University)
Director **Kryvosheia I.I.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

Kharkiv Agency

(National Technical University "KharkivPolitechnical Institute")
Director **Vladlenova I.V.**, Doctor of Philosophical Sciences, Professor
e-mail: vladlenova@email.ua

Khmelnysk Agency

(Khmelnysk National University)
Director **Gotsuliak V.M.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: gotsuliak@ukr.net

Cherkasy Agency

(Cherkasy National Khmelnytskii University)
Director **Vasylychuk E.O.**, Candidate of Political Sciences, Associate Professor
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

Chernigiv Agency

(Chernigiv National Institute of Economy and Management)
Director **Topol O.V.**, Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor
e-mail: topololga@ukr.net
Coordinator **Horobets C.M.**, Junior Scientist
e-mail: olen-g@yandex.ru

Agency of collection «Hileya scientific bulletin» in Azerbaijan

(Azerbaijan National Scientific Academy, Baku)
Director **Mahmudov M.A.**, Doctor of Philosophy
e-mail: matlabm@yandex.com
Coordinator **Rahimli R.**, Scientist
e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

Agencies of collection «Hileya scientific bulletin» in Belarus

(Management Academy by the President of Belarus Republic, Minsk)
Director **Aleinikova S.M.**, Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor
e-mail: alejnsvetlana@yandex.ru
(Brest National Pushkin University, Brest)
Director **Shostak G.V.**, Candidate of Pedagogical Science
e-mail: shostak1964@brest.by
(Homel National Skoryni University, Homel)
Director **Mezga M.M.**, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
e-mail: nmezga@gsu.by

Agencies of collection «Hileya scientific bulletin» in Poland

(Adam Mitskevich University, Poznan)
Director **Dymchyk R.**, Doctor, Lecturer
e-mail: dymczyk@wp.pl
(Institute of History of Dlugosha Academy, Chenstohov)
Director **Moravets H.**, Doctor, Lecturer
e-mail: mornor@wp.pl

You are welcome to visit our webpage: www.gileya.org
e-mail: gileya.org.ua@gmail.com

Also visit: Webpage of National Vernadskyi Library of Ukraine:
www.nbu.gov.ua/portal

Section: Scientific Publications of Ukraine: magazines and collection of scientific papers

УДК 14:[304+308]:316.4

МЕТАФОРИ В ДИСКУРСІ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ СУТНОСТІ Й ФОРМ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

METAPHORS IN THE DISCOURSE OF PHILOSOPHICAL UNDERSTANDING OF THE ESSENCE AND FORMS OF SOCIAL REALITY

Прокопович Л. В.,

кандидат технічних наук, доцент кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури, Одеський національний політехнічний університет (Одеса, Україна), e-mail: lada.prokopovich@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8626-91722

Prokopovych L. V.,

Ph.D. Engineering, Assoc. Professor, Department of Art History, Cultural Studies and Philosophy of Culture, Odessa National Polytechnic University (Odessa, Ukraine), e-mail: lada.prokopovich@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8626-91722

Мета дослідження - виявлення гносеологічного ресурсу метафор в дискурсі філософського осмислення сутності й форм соціальної реальності. Аналіз пояснень та теоретико-методологічних обґрунтувань використання метафор в наукових дослідженнях, а також власний досвід розробки та застосування концепції театральності соціокомунікативних проявів культури (яка також є метафоричною) показали потужний гносеологічний ресурс цієї практики. Обумовлюється він, головним чином, тим, що задаючи нові точки зору на об'єкти досліджень, метафори надають додаткових можливостей для отримання нових знань про ці об'єкти (явища, процеси, відносини), а також для формування нових філософських парадигм.

Ключові слова: метафора, гносеологія, соціальна реальність, картина світу, дискурс, «ляльковий театр» буття.

The purpose of the study is to identify the epistemological resource of metaphors in the discourse of philosophical understanding of the essence and forms of social reality. Analysis of theoretical and methodological substantiations of the use of metaphors in scientific research, as well as their own experience in developing and using the concept of theatricality of sociocommunicative manifestations of culture (which is also metaphorical) showed a powerful gnoseological resource of this practice. This is due mainly to the fact that metaphors give new points of view on the objects of research. Therefore, they give new opportunities for obtaining new knowledge about these objects (phenomena, processes, relations) and for the formation of new philosophical paradigms.

Keywords: metaphor, epistemology, social reality, picture of the world, discourse, «puppet theater» of being.

Постановка проблеми. Сучасна соціальна філософія для осмислення сутності й форм буття все частіше застосовує різні метафори, найбільш актуальними серед яких наразі є онтологічний «поворот», «соціальний хаос», «театр буття» тощо. При цьому завжди постає питання про науково-методологічний статус цих метафор, про те, як треба їх сприймати: як суто художні образи, які лише «прикрашають» науковий текст, або як понятійні категорії, наукові концепти, або як гносеологічні механізми.

Аналіз досліджень і публікацій. В сучасній науці це питання зазвичай виникає в дискусіях щодо наукового методу пізнання, зокрема в тих, що розглядають співвідношення раціонального та ірраціонального мислення в процесах пізнання світу. Метафора як гносеологічний механізм розглядається в філософських теоріях, в рамках яких формується поняття «нвої

раціональності». В цю раціональність органічно включається ірраціональний компонент – метафорична модель як найбільш евристична форма аналогії. Метафора тут виступає як базова модель гносеології, епістемології (Е. Кассіра, Х. Ортега-і-Гассет, Н. Мішанкіна та ін.) і розглядається в рамках когнітивно-дискурсивної парадигми, яка формує погляд на метафору, як на складне поліфункціональне явище у логіко-філософському, семіотичному, стилістичному аспектах (Н. Арутюнова, М. Блек, Дж. Міллер, А. Річардс, В. Телія та ін.). Погляд на метафору, як на дослідницьку концепцію формувалася в працях таких вчених, як Т. Кун, П. Рікер, Дж. Лакофф і М. Джонсон, А. Баранов та ін.).

Найбільш детально дослідження зі співставлення логічного та метафоричного представлені в працях Е. Кассіра, який вбачає в метафорі поєднання двох типів мислення: найдавнішого – лінгвоміфологічного та сучасного – логічно-дискурсивного [5].

Представники аналітичної філософії розглядають метафору в рамках когерентної теорії істинності. За цією теорією, висловлювання є істинним, якщо воно узгоджується із системою інших висловлювань, які прийнято за істинні. Отже, і метафору тут починають розглядати, як когерентно достовірну структуру [3].

Поєднуючи всі ці аспекти метафори, Дж. Лакофф та М. Джонсон запропонували таку типологію метафор [23]:

- 1) структурні метафори – коли одне поняття структурно впорядковується у термінах іншого;
- 2) орієнтаційні метафори – створюють концепти через просторові поняття та відношення;
- 3) онтологічні метафори – розкривають події, дії, емоції, ідеї тощо, як якусь істоту чи субстанцію.

До метафори другого типу можна віднести концепцію онтологічного «повороту».

Ідея повороту, повернення, звернення до джерел в європейській філософії з'явилася майже одночасно із появою самої філософії. В Древній Греції ідея повороту зафіксована в понятті *epistrophe* (рух по колу, повернення, поворот), яке з часом перейшло в латинізовані терміни *conversion* (зворотний рух, повернення, кругообіг, зміна напрямку) та *reflexio* (згин, відхилення назад, переломлення, відбиття). Своєрідною формою повернення можна вважати заклик, що лунали один за одним: «назад до природи», «назад до Канта», «до Фрейда», «до самих речей», «до досократиків», «до перед-міфу» [15, с. 93].

Часто один поворот тягнув за собою наступний. Наприклад, реакцією на гносеологізм у тих, хто «повернувся до Канта», став «поворот» Миколи Гартмана та Мартіна Хайдеггера, який, власне, і називають онтологічним «поворотом» [1; 16]. Деякі вчені сприймають його саме як метафору. В. В. Савчук, наприклад, стверджує, що поняття «поворот» сьогодні «застосовується там, де дослідники, користуючись філософським ресурсом метафори повороту Хайдеггера та Рорті, претендують на онтологічну значущість

предмета своїх досліджень, бо у випадку визнання результатів «поворотними», їх галузь стає не лише першою філософською дисципліною (філософією мови, людини, образу, медіа), а й найактуальнішою сферою дослідження» [15, с. 108].

До метафор першого типу відносяться метафори, які дозволяють осмислювати соціальну реальність через порівняння її із театром, – «суспільство спектаклю» [22], «ляльковий театр буття» [11], «політичний театр» [13] тощо.

Чим частіше використовуються у різних філософських дискурсах метафори, тим більше загострюються питання щодо їх наукової ефективності, методологічної доцільності, гносеологічного ресурсу.

Тому метою даного дослідження є виявлення гносеологічного ресурсу метафор в дискурсі філософського осмислення сутності й форм соціальної реальності.

Ця мета передбачає постановку таких дослідницьких завдань:

– проаналізувати практику використання метафор в наукових теоретичних конструкціях та спроби обґрунтування її методологічної доцільності та гносеологічної ефективності;

– на прикладі застосування до осмислення сутності і форм соціальної реальності концепції театральності соціокомунікативних проявів культури показати ефективність використання метафори як дослідницького інструменту.

Виклад основного матеріалу. Гносеологічна природа метафори, як теоретичної концепції, обумовлена тим, що актуалізуватись вона може лише тоді, коли аналітичне мислення сягає певного рівня розвитку. Адже базується вона на різних способах обробки інформації людським інтелектом.

На цю специфіку метафоризації звертає увагу Е. Кассіпер: «Можна уявити собі метафору як свідоме перенесення назви одного уявлення в іншу сферу – на інше уявлення, яке є подібним якоюсь рисою першому або передбачає якісь непрямі з ним «аналогії»... Якщо спробувати проникнути в причини такої заміни та пояснити незвичайно багате та різноманітне вживання, що є характерним для цього виду метафори..., то при цьому ми повернемося до основного способу міфологічного мислення і переживання» [5, с. 35].

Проте саме процес перенесення назви якогось явища в іншу сферу часто викликає дискусії щодо його доцільності. Така дискусія, наприклад, точиться з приводу застосування в природознавчих науках поняття «хаос». «Головна трудність в цій галузі знання бачиться в тому, що поняття «хаос» представляє собою метафору, що застосовується для характеристики співвідношення детермінованості і випадковості, яка не є логічно строгою», – зауважив ще у 1999 році М. Чешков [21, с. 129]. Наразі цю метафору активно використовують в суспільних науках («соціальний хаос»). І, чомусь, намагаються переносити її саме із природознавчих наук. «Ця метафоричність принципово неподоланна, – скаржиться А. Селіверстова, – тому потрібні

більш складні процедури для перенесення поняття «динамічного хаосу» з галузі природознавчих наук в соціогуманітарні» [17]. Виникає питання: навіщо так ускладнювати процес використання поняття? Навіщо в гуманітарну сферу переносити із природознавчих наук поняття, яке виникло і плідно розроблялося в давніх міфологічних системах та античній філософії, які поєднували в собі всі науки початку – природознавчі, людинознавчі, математичні, соціально-онтологічні тощо?.. І взагалі, навіщо долати метафоричність терміну, коли саме вона надає йому гносеологічної цінності?.. А якщо метафоричність заважає предмету дослідження, то чому не застосувати інший, спеціальний, більш відповідний термін?

Отже, проблема тут не в метафорі, як такій, а в меті її застосування. Метафори годяться для філософського осмислення явищ та процесів (будь-яких), а не для їх наукового описання. Метафора може допомогти задати певну точку зору на об'єкт дослідження, вказати напрямок або масштабність розмірковувань, сформулювати концепцію дослідження, але аж ніяк не надасть точного, об'єктивного уявлення про складні (часто надскладні) природні, психічні, соціальні та інші процеси. Ця ситуація є аналогічною ситуації в моделюванні: ніяка модель не є абсолютно адекватною, тотожною процесові, явищу або об'єкту, який вона моделює. Завжди йдеться лише про ступінь адекватності, і звідси – про ефективність та доцільність використання тієї або іншої моделі (у відповідності до мети дослідження або практичного використання).

Підкреслюючи цю властивість метафори, деякі науковці все частіше починають використовувати замість слова «метафора» словосполучення «метафорична модель» [6].

І тоді більш очевидним стає той факт, що будь-яка метафорична модель може входити до складу більш складних моделей (або концепцій). І навіть впливати на формування такої складної світоглядної моделі/матриці, як картина світу.

В сферу гуманітарних наук поняття «картина світу» було введено Л. Вітгенштейном, і наразі розробляється в різних наукових напрямках, але досі не має однозначного тлумачення. В найбільш загальному вигляді «картина світу» – це «система інтуїтивних уявлень про реальність» [14, с. 127].

Системність цих уявлень обумовлюється не тим, що це є спрощеною схемою реальності, а, навпаки, тим, що це – динамічна модель світу в свідомості людини. І формується вона під впливом багатьох факторів: соціальним, культурним, мовним середовищем, що оточує людину, індивідуальними особливостями її психіки тощо. Як зазначає В. І. Постовалова, картина світу ніякою мірою не має бути стенограмою знань про світ, це саме картина, акт інтерпретації світу [8, с. 55].

На інтерпретаційну природу метафори, на те, що вона здатна відображати спосіб осмислення дійсності, звертав увагу і польський письменник Ян Парандовський. «В метафорах найбільш глибоко виражає себе дух народу, – читаємо в його книзі

«Алхімія слова», – вони найвірніше передають відмінності у мисленні та почуттях рас і племен. Матерія – філософський термін – латиною означає дерево, деревину, будівельний ліс і є перекладом грецької *hyle*, також і французькою *bois* означає і ліс і деревину. Але те ж саме філософське поняття матерії індійська філософія виразила в зовсім іншій метафорі: словом, яке означає «поле». Співставленням цих двох слів можна було б розпочати історію двох різних світоглядів і культур» [7, с. 159].

Всі ці властивості метафоричних моделей не лише впливають на формування інтегруючих моделей на кшталт «картини світу», а й задають певні наукові дискурси.

В деяких наукових працях дискурс розуміється як цілісна формація текстів, що пов'язані з певним соціально-комунікативним простором та існують в певний часовий період (праці Р. Барта, Ц. Тодорова, представників французької школи дискурсивного аналізу – П. Анрі, Ж. Лакана, М. Пеше, Ж. Ж. Куртіна та ін.).

Соціальний дискурс мислиться як «особливий спосіб спілкування та розуміння навколишнього світу (або якоеь аспекту світу)» [19, с. 15].

Щодо наукового дискурсу, то специфічною, визначальною його рисою є те, що він відображає особливу епістемологічну ситуацію, коли когнітивні та комунікативні установки учасників наукової комунікації формуються в онтологічному, методологічному, рефлексійному аспектах [20, с. 23].

Епістемологічні когнітивні установки учасників комунікації тут тісно пов'язані з принциповою орієнтацією на отримання нового знання на основі того, що вже є. І в даному випадку важливу роль грають певні парадигмальні моделі – системи наукових установок, що визначають вектори розгортання наукових досліджень [6].

Метафоричне мовлення, звісно ж, відрізняється від буквального, але, як зауважує Нельсон Гудмен, «при цьому воно не стає ані менш зрозумілим, ані більш темним, ані менш практичним, ані більш незалежним від істинного і помилкового. Метафора – не просто засіб «прикрашання»; вона активно бере участь у розвитку знань, заміщуючи застарілі категорії новими, які дозволяють побачити проблему в іншому світлі, надаючи нам нові факти» [2, с. 195].

Про здатність метафор надавати нових поштовхів науковим дослідженням, говорить і О. Степанова: «Метафори пропонують колективному розумові все нові й нові проблеми, підтримуючи в ньому постійну гносеологічну напругу» [18, с. 84].

Далі дослідниця стверджує, що «метафоричність належить до основних атрибутів постміфологічної свідомості, вона надає остаточної онтологічної стійкості, що підтверджується всією практичною діяльністю свідомості, насамперед, породженню образів» [18, с. 84].

Проте чи завжди метафоричність є первинною по відношенню до образу? Чи навпаки, образи сприяють метафоризації? Адже в наукових

теоретичних конструкціях часто бачимо, як застосування певного образу надає їм метафоричного характеру.

Один з прикладів знаходимо в монографії І. В. Єршової–Бабенко «Психосинергетика» (2015). Для пояснення того, наскільки важливим в наукових дослідженнях (будь-яких) є масштаб сприйняття навколишнього світу, окремих його об'єктів, авторка вдалася до образу намистинок, які можна розглядати окремо, а можна зібрати їх у квіточку – шість намистинок по колу і одна – у центрі. «В якій з намистинок знаходиться квітка?» – запитує читача авторка. І підказує: «Ні в якій... Розберемо намистинки. Є квітка? – ні... А намистинки є? – так... Намистинки можуть існувати без квітки, а вона – ні. Вони прості, а квітка – складна. Тепер знову поєднаємо намистинки у квітку і віднесемо її в дальній кут кімнати. Що ми бачимо? – точку. Ми не бачимо в ній вже ані квітки, ані намистинок, ми бачимо точку. За допомогою якої дії ми перетворили квітку на точку? – за допомогою зміни масштабу відстані між нами та квіткою, між нами та намистинками... А чи потрібно завжди пам'ятати, що намистинка може бути простою і складною? Ні, ми обираємо масштаб сприйняття нами навколишнього світу. Який масштаб обрали, таким і побачили світ – простим, точка–намистинка, складним, структура намистинки» [4, с. 7–8].

Цей приклад зайвий раз доводить, що головною відмінністю наукової метафори від художньої є те, що в системі наукового пізнання актуалізується її гносеологічна функція, а не експресивна.

Як зазначає О. Степанова, «виникнення питання про когнітивну метафору спровокувало появу досліджень у сфері розумових процесів людини. Це підтвердило думку, що метафора – передусім вербалізований прийом мислення про світ. Сучасна наука ставить розвиток інтелектуальних навиків, творчості й образного мислення в пряму залежність від рівня метафоричного мислення» [18, с. 85].

Отже, дослідження метафори, як мовного та когнітивного феномену, як гносеологічного механізму показують її багатоаспектність та багатофункціональність.

Цей гносеологічний ресурс метафори був використаний при розробці концепції театральності соціокомунікативних проявів культури [9]. В основу цієї концепції покладено метафору, яка порівнює соціальну реальність із театром, а також твердження про те, що театральність має місце лише тоді, коли є «актор» і «публіка», і між ними відбувається комунікація. Тобто наявність комунікації тут розуміється як визначальна ознака і умова прояву театральності в соціальних процесах та відносинах. Бо самі лише ігрове начало, перформативність, ритуалізація та карнавалізація не утворюють театру. Оскільки першоелементом виникнення драми та театру, як видів мистецтва, став діалог [10], то і театральність життя неможливо розглядати без цієї складової.

Це уточнення не лише складає наукову новизну даного дослідження, а й створює підґрунтя для

погляду на різні форми соціальної реальності з нової точки зору, в тому числі – на деякі культурні практики та феномени.

Наприклад, завдяки концепту «ляльковий театр буття», який пропонується розглядати і як метафору, і як міфологему, вдалося набути нових шляхів до осмислення не лише практики виготовлення і застосування ляльок [12], а й розуміння природи Людини крізь призму міфології та міфологізації свідомості [11].

Погляд на ляльок як на культурні артефакти/ тексти дозволив для виявлення їх ролі у «театрі» буття застосувати методи міфопоетичного аналізу. Це дозволило виявити соціокультурні функції не лише ляльок, а й міфів. З'ясувалося, що більшість теорій міфу націлені не стільки на дослідження власне міфів, скільки на вивчення Людини крізь призму міфології. Всі теорії міфу, що містять «соціальну» складову, так чи інакше пов'язані із театральністю буття. Це пояснюється тим, що театралізація культурних практик є найбільш ефективним способом актуалізації міфу і міфологічної свідомості. І навпаки – міф є драматургічною основою для багатьох «спектаклів» у «театрі» буття.

Аналіз теорій міфу показав, що жодна з них не є універсальною, в кожній є методологічні недоліки. Проте всі недоліки компенсуються при комплексному їх застосуванні у міфопоетичному аналізі культурних артефактів (в даній роботі – ритуальних, традиційних, авторських ляльок).

Так, завдяки цьому аналізу, виявилось, що міфопоетика більшості ритуальних ляльок ґрунтується на антропогонічній міфологемі про походження людей з ляльок, створених богами. Ця міфологема породжує подвійне світосприйняття: з одного боку, вона відображає сприйняття людиною себе як ляльки у «театрі» життя, з іншого боку – роблячи ляльок, людина сама уподібнюється Творцеві.

Це світосприйняття збереглося і доформилося у сучасній культурі. Відчуття себе лялькою у «театрі» життя не заважає людині бути одночасно і глядачем в цьому «театрі», і його критиком, і – головне – його інтерпретатором.

Таке ставлення створює умови для формування аксіологічного аспекту осмислення «лялькового театру» буття. Завдяки метафорі, що порівнює людей із ляльками (маріонетками, іграшками), висвітлюються головні цінності людського буття – певні моральні принципи, свобода вибору, індивідуальність особистості, творче начало в людській діяльності тощо.

Ці питання набувають особливої актуальності із появою нового виду ляльок – людиноподібних роботів. Нестримне прагнення людей наділяти ці високотехнологічні механізми власними рисами (вміннями, інтелектом і навіть відчуттями, емоціями), викликає не лише дискусію щодо меж цього прагнення, а й спроби спрогнозувати подальше їх співіснування із людиною. Чи зможуть ці «ляльки» перетворитись на «акторів», що здатні самостійно інтерпретувати свою роль?

А якщо зможуть, чи не буде наступним кроком – перетворення їх на «режисерів»? Яка роль в цьому біотехнокібернетичному «театрі» буде відведена людині? Де буде проходити (або має проходити) границя між людиноподібністю та людяністю?..

Хай там як воно складеться у майбутньому, але всі ці питання вже зараз змушують замислюватись (знову й знову) над тим, що є Людина. І метафора, що порівнює людей із ляльками, допомагає в цьому, як дослідницький підхід з потужним онтологічним ресурсом.

Висновки. Аналіз практики використання метафор в осмислення сутності та форм соціальної реальності, а також теоретико-методологічні обґрунтування цієї практики, показують її потужний гносеологічний ресурс. Він обумовлений тим, що, задаючи нові точки зору на об'єкти досліджень, метафори надають додаткових можливостей для отримання нових знань про ці об'єкти (явища, процеси, відносини). При цьому суттєво розширюється дискурсивне поле і створюються умови для міждисциплінарних (трансдисциплінарних, конвергентних) досліджень в рамках нових філософських парадигм.

Список використаних джерел

1. Гартман, НК., 2003. 'К основоположению онтологии', СПб: Наука.
2. Гудмен, Н., 1990. 'Метафора – работа по совместительству', *Теория метафоры*, М.: Прогресс.
3. Ермоленко, ГА., 2001. 'Метафора в языке философии'. Автореф. дис. ... канд. филос. наук, Краснодар.
4. Ершова-Бабенко, ИВ., 2015. 'Психосинергетика. Монография', Херсон: *Гринь Д. С.*, 488 с.
5. Кассирер, Э., 1990. 'Сила метафоры', *Теория метафоры*, М.: Прогресс.
6. Мишанкина, НА., 2010. 'Метафора в науке: парадокс или норма?', Томск, 282 с.
7. Парандовский, Я., 1990. 'Алхимия слова. Петрарка. Король жизни', М.: *Правда*, 656 с.
8. Постовалова, ВИ., 1988. 'Картина мира в жизнедеятельности человека', *Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира*, М.: Наука.
9. Прокопович, ЛВ., 2017. 'Театрализация социокультурной коммуникации: методологическое обоснование исследовательского подхода', *Science Rise*, №7 (36), с.29–32.
10. Прокопович, ЛВ., 2018. 'Дослідження генезису театру та театралізації життя як феноменів європейської культури', *Evropský filozofický a historický diskurs*, V.4, Iss.3, p.112–117.
11. Прокопович, ЛВ., 2018. 'Філософсько-аксіологічний аспект «лялькового театру» буття', *Virtus*, №28, p.39–42.
12. Прокопович, ЛВ., 2019. 'Соціально-філософські аспекти функцій ляльок у «театрі» буття', *Гілея: науковий вісник*, Вип.140 (1), Ч.2, Філософські науки, с.83–88.
13. Прокопович, ЛВ., 2019. 'Соціально-філософські засади театралізації політичної сфери', *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, Т.22, №2, с.48–58.
14. Руднев, ВП., 1999. 'Словарь культуры XX века. Ключевые понятия и тексты', М.
15. Савчук, В., 2013. 'Феномен поворота в культуре XX века', *Международный журнал исследований культуры*, №1 (10), с.93–108.
16. Сафрански, Р., 2002. 'Хайдеггер. Германский мастер и его время', М.: *Молодая гвардия*.
17. Селиверстова, А., 2019. 'Теория динамического хаоса в исследованиях социально-философской и социальной направленности', *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, Т.2, №2, с.40–47.
18. Степанова, ОI. 'Метафора в когнітивному аспекті'. [online]. Доступно: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11814/1/Stepanova.pdf>.

19. Филиппс, ЛДж., Йоргенсен, МВ., 2004. 'Дискурс-анализ. Теория и метод', Харьков: *Гуманитарный центр*.

20. Чернявская, ВЕ., 2006. 'Интерпретация научного текста', М.: *КомКнига*.

21. Чешков, МА., 1999. 'Синергетика: за и против (заметки о науке эпохи Глобальной смуты)', *Общественные науки*, №6, с.128–140.

22. Debord, Guy. 'La société du spectacle'. [online]. URL: http://sami.is.free.fr/Oeuvres/debord_societe_spectacle_1.html.

23. Lakoff, G., Johnson, M., 1980. 'Metaphors We Live Be', Chicago; London: *University Press*, 242 p.

21. Cheshkov, MA., 1999. 'Sinergetika: za i protiv (zametki o nauke jepohi Global'noj smuty) (Synergetic: Pros and Cons (notes on the science of the Global Time of Troubles)', *Obshhestvennye nauki*, №6, s.128–140.

22. Debord, Guy. 'La société du spectacle'. [online]. URL: http://sami.is.free.fr/Oeuvres/debord_societe_spectacle_1.html.

23. Lakoff, G., Johnson, M., 1980. 'Metaphors We Live Be', Chicago; London: *University Press*, 242 p.

* * *

References

1. Gartman, NK., 2003. 'K osnovopolozheniju ontologii (To the founding of ontology)', SPb: *Nauka*.

2. Gudmen, N., 1990. 'Metafora – rabota po sovmestitel'stvu (Metaphor – Concurrent Work)', *Teorija metafory*, M.: *Progress*.

3. Ermolenko, GA., 2001. 'Metafora v jazyke filosofii (Metaphor in the language of pilosophy)'. Avtoref. dis. ... kand. filos. nauk, Krasnodar.

4. Ershova–Babenko, IV., 2015. 'Psihosinergetika. Monografija (Psychosynergy. Monograph)', Herson: *Grin' D. S.*, 488 s.

5. Kassirer, Je., 1990. 'Sila metafory (The Power of Metaphor)', *Teorija metafory*, M.: *Progress*.

6. Mishankina, NA., 2010. 'Metafora v nauke: paradoks ili norma? (Metaphor in Science: Paradox or Norm?)', Tomsk, 282 s.

7. Parandovskij, Ja., 1990. 'Alhimija slova. Petrarka. Korol' zhizni (Alchemy words. Petrarch. The king of life)', M.: *Pravda*, 656 s.

8. Postovalova, VI., 1988. 'Kartina mira v zhiznedejatel'nosti cheloveka (Picture of the world in human life)', *Rol' chelovecheskogo faktora v jazyke: Jazyk i kartina mira*, M.: *Nauka*.

9. Prokopovich, LV., 2017. 'Teatralizacija sociokul'turnoj kommunikacii: metodologicheskoe obosnovanie issledovatel'skogo podhoda (Theatricalization of sociocultural communication: methodological substantiation of the research approach)', *Science Rise*, №7 (36), s.29–32.

10. Prokopovych, LV., 2018. 'Doslidzhennja genezysu teatru ta teatralizacii' zhyttja jak fenomeniv jevropejs'koi kul'tury (Study of the genesis of theater and theatricalization of life as phenomena of European culture)', *Evropsky filozofickyá historický diskurs*, V.4, Iss.3, p.112–117.

11. Prokopovych, LV., 2018. 'Filosofs'ko–aksiologichnyj aspekt «ljal'kovogo teatru» buttja (The philosophical and axiological aspect of «puppet theater» of being)', *Virtus*, №28, p.39–42.

12. Prokopovych, LV., 2019. 'Social'no–filosofs'ki aspekty funkcij ljal'ok u «teatri» buttja (Socio–philosophical aspects of the cultural functions of puppets in the «theater» of life)', *Gileja: naukovyj visnyk*, Vyp.140 (1), Ch.2, Filosofs'ki nauky, s.83–88.

13. Prokopovych, LV., 2019. 'Social'no–filosofs'ki zasady teatralizacii' politychnoi' sfery (Socio–philosophical foundations of theatricalization of the political sphere)', *Naukovo–teoretychnyj al'manah «Grani»*, T.22, №2, s.48–58.

14. Rudnev, VP., 1999. 'Slovar' kul'tury XX veka. Kljuchevyje ponjatija i teksty (Dictionary of culture of the 20th century. Key concepts and texts)', M.

15. Savchuk, V., 2013. 'Fenomen povorota v kul'ture XX veka (Phenomenon of a turn in the culture of the 20th century)', *Mezhdunarodnyj zhurnal issledovanij kul'tury*, №1 (10), s.93–108.

16. Safranski, R., 2002. 'Hajdegger. Germanskij master i ego vremja (Heidegger. German master and his time)', M.: *Molodaja gvardija*.

17. Seliverstova, A., 2019. 'Teorija dinamicheskogo haosa v issledovanijah social'no–filosofskoj i social'noj napravlenosti (The theory of dynamic chaos in the socio–philosophical and social studies)', *Naukovo–teoretychnyj al'manah «Grani»*, T.2, №2, s.40–47.

18. Stepanova, OI. 'Metafora v kognityvnomu aspekti (Metaphor in the cognitive aspect)'. [online]. Dostupno: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11814/1/Stepanova.pdf>.

19. Filippis, LDzh., Jorgensen, MV., 2004. 'Diskurs–analiz. Teorija i metod (Discourse analysis. Theory and method)', Har'kov: *Gumanitarnyj centr*.

20. Chernjavskaia, VE., 2006. 'Interpretacija nauchnogo teksta (Interpretation of the scientific text)', M.: *KomKniga*.

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Авер'янова Н. М., Воропаєва Т. С. Міждержавний збройний конфлікт на теренах України: неоколоніальний вимір	7
Бондаренко В. Д. Унезалеження православних як чинник впливу на релігійно–церковне та суспільно–політичне життя сучасної України	12
Валкевич О. М. Концепція обміну і трати Ж. Батая у світлі класичних релігійнознавчих теорій: компаративний аналіз	17
Висоцька Т. М. Єдність православних в Україні: провідні чинники формування та перепони її становленню	21
Войтов Б. Ренесансне розуміння проблеми природи людини та душі у творах Касіяна Саковича «Aristoteles problemata, albo Pytania o przysrodzeniu człowieczym» («Аристотелеві проблеми, або Питання про природу людини») та «Traktat o duszy» (Трактат про душу)	25
Гарбар Г. А. Туризм, рекреація і дозвілля на території Миколаївської області в радянські часи (60–70 роки)	31
Горохолінська І. В. Сучасна європейська релігійність: синергія раціонального та ірраціонального	35
Готич М. І. Тріадологія Августина та сучасна православна теологія	40
Грех В. І. Впровадження інновацій в туристичну діяльність України на основі останніх наукових досліджень у туристичній галузі	45
Ліпін М. В., Гусєва Н. Ю. Суперечності цілісного знання та інформації в сучасному суспільстві	50
Гутовська О. В. Особливості мережевих комунікацій в контексті трансформації масової культури та самоідентифікації людини	54
Швець А. І., Доброєр Н. В. Репрезентація дитячих образів у фільмах жанру хорор у контексті деконструкції відносин дорослої і дитячої культур	58
Yemelyanenko Ye. O. Socio-cultural space of childhood as the condition of forming self-advanced personality (Самостійний соціокультурний простір дитинства як умова самоусвідомлення дорослої особистості)	63
Зейналов Узейир Аламшах оглы. Соціально–філософський аналіз поняття «новый мировой порядок» (Соціально–філософський аналіз поняття «новий світовий порядок»)	67
Зорін В. В. Педагогічна майстерність піаніста–концертмейстера	72
Кадобний Т. Б. Філософія серця у творчості письменників Волині	76
Кирилюк Н. А. Сучасна філософія освіти у інформаційно–комунікаційному просторі	81
Кученьов Д. В., Лівак В. А. Трансформація ролі баяна в контексті вітчизняної культури	87
Максюта М. Є. Самопізнання, особистісне зростання і самореалізація: до експлікації заклику Григорія Сковороди «Пізнай себе»	90
Мерлянов М. В. Взаємозбагачення українського народного хореографічного мистецтва з народним хореографічним мистецтвом малих народностей, які мешкають на Півдні України	95
Мерлянова О. А. Про синтез різних видів мистецтв в балетному театрі	99
Морозова Д. С. Двоперстя і діюфізитство. Спадщина Антіохійської школи у розколі XVII ст.	103
Морозова Л. П. Природа сучасного соціального конфлікту в аксіологічному аспекті	108
Мустафаєва Ханым Байрам гызы. Соціально–філософське осмислення принципів історизму і сучасності в літературно–теоретичній думці (на основі науково–літературної спадщини академіка БекіраНабієва) (Соціально–філософське осмислення принципів історизму та сучасності в літературно–теоретичній думці (на основі науково–літературної спадщини академіка БекіраНабієва))	112
Нівня Г. О. Ритуалізація в юридичних процедурах	118
Патлайчук О. В., Макачук О. М. Російсько–українське цивілізаційне протистояння в історичних аналогіях	122
Печеранський І. П. Роль відчуттів у реконфігурації суб'єктивності в естетиці Жюльєн Дельоза	127
Прокопович Л. В. Метафори в дискурсі філософського осмислення сутності й форм соціальної реальності	132
Процко С. А. Творчество и созыательность (Творчість і змагальність)	137
Сабадуха В. О. Первоначала суспільного буття в українській філософії	140
Савченков О. Г. ЗМІ України та кліпова свідомість	146
Соколова О. М. Національно–культурні засади соціального пізнання у вітчизняній філософії першої третини ХХ століття	151
Солтанов И. Некоторые вопросы по рассмотрению философской категории «свобода» (Деякі питання щодо розгляду філософської категорії «свобода»)	154
Співак В. В. Стан та перспективи вивчення текстів Антонія Радивилівського	157
Филипчук С. В. Протиборсна позиція християнських конфесій сучасної України як вектор гендерного дискурсу	160
Хоменко Г. В. Соціально–філософський аналіз феномену миру як основи проектування миробудівництва	164
Шаталович А. М. Онтологический подход к пониманию семьи в древнем мире (Онтологічний підхід до розуміння сім'ї в стародавньому світі)	169
Шаталович І. В. Інформаційно–синергетичний вимір сучасної наукової картини світу	175
Шинкаренко О. В. Мораль та етика в після постмодерній перспективі	179
Ятченко В. Ф. Соціальна травма в філософському й соціологічному знанні	183
Михайлова І. О. Дискурсивна етика як проект реалізації універсальності прав людини в умовах глобалізації	187

CONTENT

PHILOSOPHICAL SCIENCES

Averianova N. M., Voropayeva T. S. Inter–state armed conflict on the territory of Ukraine: the neo–colonial dimension	7
Bondarenko V. D. Independence of the orthodox as an influence factor on religious, church, social and political life of modern Ukraine	12
Valkevych O. M. The concept of exchange and transition of G. Bataille in the light of classic religious theories: comparative analysis	17
Vysotsky T. M. Unity of orthodox believers in Ukraine: main factors and obstacles for its formation	21
Voytov B. Renaissance understanding of the problem of the nature of man and soul in the works of Kasiyan Sakovich «Aristoteles problemata, albo Pytania o przyrodzeniu czlowieczym» («Aristotle's Problems, or Questions about the Nature of Man») and «Traktat o duszy» (Treatise on the Soul)	25
Garbar G. A. Tourism, recreation and leisure on the territory of the Mykolaiv region in Soviet times (60–70 years)	31
Horokholinska I. V. Modern European religiosity: the synergy of rational and irrational	35
Gotich M. I. Augustine's triadology and contemporary orthodox theology	40
Hrehk V. I. Implementation of innovations in tourism activity of Ukraine based on the recent research in tourism industry	45
Lipin M. V., Husieva N. Yu. Contradictions of holistic knowledge and information in modern society	50
Hutovska O. V. Features of net work communications in the context of transformations of mass culture and human self–identification	54
Shvets A. I., Dobroyer N. V. Representation of children's images in the films of the horror genre in the context of deconstructing the relations of adult and child cultures	58
Yemelyanenko Ye. O. Socio–cultural space of childhood as the condition of forming self–advanced personality	63
Zeynalov Uzeyir Alamshah. Social–philosophical analysis of «new world order» concept	67
Zorin V. V. Pedagogical mastery of pianist–concertmaster	72
Kadobnyi T. B. Philosophy of heart in the work of writers from Volyn	76
Kirilyuk N. A. Modern philosophy of education in the information and communication space	81
Kuchenev D. V., Livak V. A. Transformation of role of bayan in the context of domestic culture	87
Maksiuta M. Ye. Self–Cognition, personalized growth and self–fulfillment: to explication of the Hryhorii Skovoroda's appeal «Cognize yourself»	90
Merlianov M. V. Mutual enrichment of Ukrainian folk choreographic art and folk choreographic art of small communities residing in the south of Ukraine	95
Merlyanova O. A. On the synthesis of different kinds of arts in the ballet theatre	99
Morozova D. S. Two fingers and two natures. Heritage of the school of Antioch in the church schism of 17 th century	103
Morozova L. P. The nature of modern social conflict in the axiological aspect	108
Mustafayeva Khanym Bayram gizi. Socio–philosophical understanding of the principles of historicism and modernity in literary–theoretical thought (based on the scientific and literary heritage of Academician Bekir Nabiye)	112
Nivnja G. O. Ritualization in legal procedures	118
Patlaichuk O. V., Makarchuk O. M. The algorithm of the Russian political mode in historical analogies	122
Pecheranskyi I. P. The role of feelings in the reconfiguration of subjectivity in Gilles Deleuze aesthetics	127
Prokopovych L. V. Metaphors in the discourse of philosophical understanding of the essence and forms of social reality	132
Protsko S. A. Creativity and competition	137
Sabadukha V. O. The origins of social life in the Ukrainian philosophy	140
Savchenko O. G. Mass media of Ukraine and clip consciousness	146
Sokolova O. M. National–cultural foundations of social cognition in domestic philosophy of the first decade of the 21st century	151
Soltanov I. Some questions on the consideration of the philosophical category «freedom»	154
Spivak V. V. State and perspectives of study of texts Antony Radivilovsky	157
Fylypchuk S. V. Anti–abortion position of Christian confessions of modern Ukraine as the vector of the gender discourse	160
Khomenko G. V. Socio–philosophical analysis of peace phenomenon as a basis for peacebuilding designing	164
Shatalovych O. M. Ontological approach to understanding the family in ancient world	169
Shatalovych I. V. The modern scientific picture of the world in information and sinergetic measurements	175
Shynkarenko O. V. Morality and ethics after a postmodern perspective	179
Yatchenko V. F. Social trauma in philosophical and sociological knowledge	183
Mykhailova I. O. Discursive ethics as a project for implementing the universality of human rights in a globalized world	187

Правила оформлення та подання рукопису до наукового видання «ГІЛЕЯ: НАУКОВИЙ ВІСНИК: ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ»

1. Наукова стаття повинна містити такі необхідні елементи:

- постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
- формулювання цілей статті (постановка завдання);
- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

2. Мова написання рукопису: статті подаються мовою оригіналу: українська, російська, англійська, німецька, французька, іспанська, польська, чеська.

3. Рукопис статті подається до редакції у формі: файлу рукопису, який надсилається на електронну адресу редакції gileya.org.ua@gmail.com у форматі «Автор – Назва статті.doc».

4. Рукопис статті не має містити заборонених до друку матеріалів, оскільки збірник є відкритим джерелом інформації. Авторський текст не має бути опублікованим раніше та не бути перекладом раніше опублікованої статті. За зміст статті та інформаційне наповнення несе відповідальність автор статті та рецензенти.

5. Рішення про можливість публікації статті приймає редколегія та незалежні рецензенти.

6. Загальні вимоги до рукопису статті:

- **обсяг рукопису – 20–24 тис. знаків** (як виняток, не більше **40 тис. знаків**), включаючи рисунки та таблиці;
- стаття повинна бути підготовлена за допомогою редактора **Microsoft Word for Windows** (версії 97, 2000, XP, 2003, 2007) або сумісного редактора;
- **формат аркуша – А4 (210x297), орієнтації сторінки – «книжна»; інтервал між рядками – 1,5 пт;**
- **рисунки, фотографії, графіки слід вставляти в текст статті як об'єкт.** Положення об'єкта – «в тексті»;
- **рисунки**, створені у вбудованому у Microsoft Word редакторі рисунків, слід подавати як згруповані об'єкти;
- **рисунки та таблиці** не повинні розривати речення в абзаци, тобто вони мають бути розташовані після того абзацу, в якому на них робиться перше посилання в тексті.

7. Розташування структурних елементів статті:

- **індекс УДК;**
- **ім'я, по-батькові, прізвище автора** (авторів);
- **науковий ступінь, вчене звання; посада і місце роботи** (подається без скорочень); **e-mail; ORCID** (<http://orcid.org/>).
- **назва статті та анотація** українською (або регіональною мовою) та англійською мовами. Анотація повинна бути структурованою, містити мету дослідження, застосовані методи, основні одержані висновки;
- **ключові слова** українською (або регіональною мовою) та англійською мовами;
- **Список використаних джерел.** Список літератури наводиться наприкінці статті у алфавітному порядку на мові оригіналу, відповідно до **Harvard Referencing style (гуманітарні науки та суспільні науки)** – (http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/16051/22/Harvard_Referencing_style.PDF).
- **References.** Список літератури транслітерується латинськими літерами (References). Якщо наукова праця написана мовою, що використовує кириличний алфавіт, то її бібліографічний опис необхідно транслітерувати латинськими літерами. Після назви праці латинськими літерами зазначається переклад англійською мовою у дужках.

8. Посилання на джерела в тексті подаються за таким зразком: [7, с. 123], де 7– номер джерела за списком використаних джерел, 123 – сторінка. Посилання на декілька джерел одночасно подаються таким чином: [1; 4; 8] або [2, с. 32; 9, с. 48; 11, с. 257]. Посилання на архівні джерела – [15, арк. 258, 231зв].

9. Рукопис статті, автори яких не мають наукового ступеня, супроводжуються зовнішньою рецензією кандидата або доктора наук за фахом публікації або витягом із протоколу засідання кафедри (відділу) про рекомендацію статті до друку. Рецензія завіреною печаткою. Рецензія або витяг з протоколу подається у сканованому вигляді електронною поштою.

10. Відповідальність за зміст, точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення, а також літературне виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора). Редколегія може не поділяти світоглядних переконань авторів.

11. Відомості про автора (авторів): прізвище, ім'я, по-батькові, вчений ступінь, вчене звання, посада і місце роботи (без скорочень), службова і домашня адреси з поштовим індексом, контактний телефон, e-mail, відділення Нової пошти.

